

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційне дослідження

Кравця Ростислава Едуардовича

«Формування професійного іміджу політолога в процесі професійної підготовки», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Сприйняття людини публічної професії аудиторіями створює певні проблеми, пов'язані зі стереотипізацією, упередженнями, інформаційного фону тощо. Саме тому результативність і ефективність професійної діяльності політолога – як фахівця, призначеного нести у суспільство тлумачення політичних державницьких процесів – великою мірою залежить від його іміджу, що може бути створеним самим політологом або наданим йому оточенням. У ракурсі зазначеного виконане дисертаційне дослідження Едуардом Кравцем є актуальним та інноваційним у вирішенні проблематики формування професійного іміджу політолога.

З огляду заявленої інноватики розкрито зміст і логіку дисертаційного дослідження, яка має класичну структуру: вступ, два розділи, висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Зміст розділів і підрозділів відповідає назві структурних компонентів роботи та визначених наукознавчих складників.

Не викликає заперечення наукова новизна дослідження, у якій автором вперше теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови, що забезпечують успішність формування професійного іміджу політолога в процесі фахової підготовки, які полягають у розвитку в майбутніх політологів стійкої потреби у формуванні професійного іміджу на основі усвідомлення цілей професійної підготовки, спрямованості змісту професійної підготовки на проектування студентами індивідуальної

траєкторії формування професійного іміджу на основі рефлексивної позиції, педагогічному супроводі самовиявлення професійного іміджу майбутніми політологами у квазіпрофесійній діяльності.

Текст дисертації видається чітко структурованим і логічним, що зокрема, виявляється у здатності здобувача узагальнювати основні теоретичні положення. Так, конкретизація теоретичних основ досліджуваної наукової проблеми представлена у структурованому вигляді: *нормативних документів* стосовно підготовки майбутніх політологів в Україні; *фундаментальних наукових джерел*, в яких конкретизовано основні дефініції дослідження; авторському трактуванні професійного іміджу політолога як інтегрального образу, що цілеспрямовано створений з метою особистісного й професійного самовдосконалення, поєднує в собі усвідомлений світогляд, зовнішній вигляд і сформовані професійно значущі характеристики, активне виявлення яких забезпечує індивідуальний стиль професійної діяльності та професійну самопрезентацію.

Підтримуємо міркування Ростислава Едуардовича про те, що професійний імідж є персоніфікованим образом професії, початок якого формується з процесу спеціальної підготовки студента у закладі вищої освіти, доповнюється його власним професійним досвідом, що складає його квазіпрофесійну запитаність. Однак, первинні основи базових і предметних компетенцій майбутній політолог набуває у закладі вищої освіти під час цілеспрямованого та організованого освітнього процесу.

Схвалюємо акцентування уваги дисертанта на виокремленні особливих та специфічних фахових компетенцій політолога, відображених у Освітній програмі за спеціальністю 052 «Політологія» Університету імені Альфреда Нобеля (с. 65). При цьому виокремлені компетенції (здатність вести дослідницьку роботу з використанням міжнародних баз даних з проблем та тенденцій політичного розвитку світу; здатність створити стартап та керувати ним; вміння вести інтернет-блог; здатність брати участь у роботі мас-медіа у якості телеведучого, журналіста-міжнародника, аналітика,

експерта у новому форматі тощо) вважаємо сучасними й ефективними для професійної самореалізації фахівця з політології у основній та суміжних спеціальностях

Підтримуємо автора у спробах логічно пов'язати зміст кожного компоненту професійного іміджу із притаманними йому функціями: для *ціннісно-рефлексивного* компоненту – мотиваційна, аксіологічна й рефлексивна функції; для *візуально-поведінкового* – естетична, емотивна функції та функція міжособистісної адаптації; для *професійно-діяльнісного* компоненту – функції реалізації особистості у професійній галузі, номінативна, інформаційна, конативна, когнітивна та креативна функції.

Наведені вище аргументи лягли в основу розробленої автором моделі, яка відображає функціональну взаємодію мети, завдань, принципів, методологічних підходів, змісту, форм, методів. Модель має чітку структуру, вирізняється ґрунтовним прописанням кожного із названих блоків (методологічно-цільовий, структурно-змістовний, процесуально-технологічний і аналітико-результативний), які між собою взаємопов'язані і взаємозалежні, і такі, що спрямовані на формування у політологів професійного іміджу.

Переконливим є представлення автором формувального етапу експерименту, у межах якого логічно простежується зв'язок теоретичних ідей зі способами їх практичної реалізації. Позитивної оцінки надаємо організації автором експерименту в умовах малої кількості студентів з означеної спеціальності, коли експериментальною групою були студенти 1 – 3 курсів, а формування досліджуваного феномену у межах навчальних дисциплін відбувалось не поступово, а у паралельному контексті. Наведені факти вочевидь відбивають і відповідно актуалізують окреслену тему дослідження.

Схвалення заслуговують дидактичні прийоми, реалізовані автором у процесі експериментальної роботи зі студентами: комунікативна атака (с. 157), рольова позиція («фотографії, що розмовляють»), ситуаційний аналіз

(кейс-стаді) (с. 161), рефлексивного полілогу (с. 166), вправа «Зобов'язання перед собою», низка вправ-кейсів за темою «Вибори» (с. 179 – 181).

Заслуговує на схвалення грамотно проведений статистичний аналіз отриманих даних педагогічного експерименту.

Таким чином, одержані наукові результати, що виносяться на захист, є особистим досягненням здобувача. Вони оприлюднювались на науково-практичних конференціях різного рівня в межах України та ближнього зарубіжжя. Авторські публікації сповна викладено у рукописі дисертації й авторефераті, представлено у 16 одноосібних публікаціях. Увиразнюють і доповнюють зміст дисертаційного дослідження 19 додатків, які вміщено на 52 сторінках, 17 таблиць, 13 рисунків; джерельна база, яка складає 320 найменувань, з них 18 – іноземними мовами, що підтверджує зацікавленість автора в проблемі та її вирішенні, здійснені критично-рефлексивного її аналізу.

Наведене вище дає підстави стверджувати про загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, її прирощення в галузі педагогіки професійної підготовки і перепідготовки.

До дискусійних положень та зауважень щодо змісту дисертаційного дослідження Ростислава Едуардовича відносимо:

1. На с. 115 автор стверджує, що модель формування професійного іміджу майбутніх політологів у процесі фахової підготовки розроблялась з урахуванням компетентнісного підходу, однак у методології дослідження означений підхід не є представленим.

2. Уважаємо, що до діагностичного інструментарію щодо визначення рівня сформованості професійного іміджу майбутніх політологів (с. 138), що представлено дисертантом низкою авторських методик, для дослідження у межах когнітивно-праксіологічного критерію слід було б додати оригінальні опитувальники у вигляді кейсів із вибором відповідей, які б дозволяли визначити здатність студентів реагувати на неординарні ситуації, передбачати недоліки та ризики в професійній діяльності, упереджувати їх.

3. Зауважуємо, що у реалізації третьої педагогічної умови формування професійного іміджу майбутніх політологів – педагогічний супровід самовиявлення професійного іміджу майбутніми політологами у квазіпрофесійній діяльності – доцільно було б відмовитись від застосування різного роду інноваційних прийомів та методів у навчальному процесі (факультативні заняття), тоді як на нашу думку, слід було б звернути увагу саме на організаційний аспект допомоги студентам у професійній самореалізації поза межами навчального закладу.

4. Уважаємо недостатньо структурованим за смисловим конструктом визначення завдань третьої педагогічної умови: формування в студентів професійних знань і вмінь, здатності до самоосвіти, професійної культури, громадянської відповідальності й соціальної активності, розвитку їхнього професіоналізму, оскільки це завдання більшою мірою відноситься до другої педагогічної умови. Друга педагогічна умова мала б сприяти організації взаємодіяльності викладачів і студентів у студентському позанавчальному професійному самовиявленні, наприклад, в організації умов віддаленого навчання – для працюючих студентів тощо.

5. Робота набула б більш сучасного змісту, якби автор бодай кількома штрихами окреслив підготовку політологів у зарубіжних закладах вищої освіти.

Разом з тим, звертаємо увагу, що висловлені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальне позитивне враження від представленої наукової роботи. Результати проведеного дослідження свідчать про повну реалізацію визначених мети й завдань, а також про теоретичну й практичну значущість роботи в аспекті професійної підготовки майбутніх політологів.

Висновок. Дисертація на тему «Формування професійного іміджу політолога в процесі професійної підготовки» є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року (зареєстрованого в Міністерстві юстиції

України 3 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9 – 18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її автор – Кравець Ростислав Едуардович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

професор кафедри психології і педагогіки
Національного педагогічного
університету імені М.П.Драгоманова,
доктор педагогічних наук, професор

